

Nærings- og Fiskeridepartementet

Postmottak

postmottak@nfd.dep.no

Bergen, 31. desember 2023

HØRINGSUTTALE TIL HAVBRUKSUTVALGETS RAPPORT NOU 2023: 23 HELHETLIG FORVALTNING AV AKVAKULTUR FOR BÆREKRAFTIG VERDISKAPNING

Om Ovum

Ovum utvikler og leverer banebrytende teknologi for bærekraftig akvakultur i form av flytende lukket teknologi kjent som Egget®. Selskapet er lokalisert i Bergen og har 22 motiverte ansatte.

Vi skriver høringsuttale fordi vi er opptatt av at havbruksnæringen skal fylle sin nasjonale og globale rolle samtidig som kravet til god dyrevelferd og fremtidsrettet ressursforvaltning ivaretas.

Havbruksutvalgets mandat

Havbruksutvalget ble oppnevnt i oktober 2021 av regjeringen Solberg for å gjennomgå tillatelsessystemet for havbruk. Utredningen ble overlevert 28. september 2023. Utvalget ble gitt et bredt mandat, som blant annet inkluderte å vurdere et helhetlig tillatelsessystem som gir størst mulig verdiskaping innenfor bærekraftige rammer, og som ser på avgrensingsform, tidsbegrensing, og harmonisering med plan- og bygningsloven. 19. april 2023 fikk utvalget i et tilleggsmandat i oppdrag å vurdere ulike tiltak for å fremme teknologiutvikling som gir mer bærekraftig vekst.

Ovum mener den fremlagte rapporten peker ut en ny og bærekraftig retning for norsk oppdrett. Vi mener likevel at laksen som husdyr og dyrevelferd er viet lite oppmerksomhet i arbeidet. Dette var heller ikke en del av mandatet. Imidlertid står og faller havbruksnæringens fremtid på om vi evner å gi laksen mulighet til et godt liv. Dette er utgangspunktet for vår høringsuttale. Samtidig drøfter vi ulike veier til målet.

Kort om historikk og statistikk

Næringens produktivitet målt med sentrale KPI'er som vekst, førfaktor, overlevelse, utbytte per smolt utsatt, slaktevekt, superiorandel har alle gått feil vei de siste 10 årene.

Det dør mer fisk enn det har gjort noe foregående år, både målt i biomasse og antall. Dødsårsakene er sammensatte, men en viktig driver er håndtering av fisk for å holde lakselusa i sjakk selv om algeangrep og gjellesykdom enkelte år også gjør store innhogg i bestanden.

Urovekkende er også at snittvekten på døde fisk er doblet siden 2013. Med økende snittvekt på dødeligheten, drives også økonomisk førfaktor opp, slaktevekten og utbytte per utsatt smolt ned. Tilsvarende går dødeligkosten opp, både fordi fisk tapes på høyere snittvekt, og fordi storsmolt-/postsmoltproduksjon utgjør en høyere andel av samlet produksjonskost enn tidligere.

Grunnen til kostnadsøkningen er grundig drøftet i flere rapporter, blant annet av professor Bård Misund, Norge.¹

Den store taperen er husdyret – laksen, som har altfor få talsmenn og -kvinner i debatten. Når den dør omtales den som «svinn», «tapt biomasse» eller «avvik».

Dyrevelferden måles i overlevelse, - selv om «død» er det ultimate målet på mistrivsel og det er uendelig mye dårlig fiskevelferd mellom «å trives» og «å dø».

Laksen er et husdyr som etter norsk lov har rettsvern gjennom Lov om dyrevelferd. Der står det: «Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.»²

Fra en oppdretters ståsted er det ikke ønskelig at fisken dør. Det er jo et rent tap. Men verktøykassen for å løse utfordringene, er imidlertid begrenset. Merddrift har den grunnleggende svakhet at med fri vanngjennomstrømning kommer en rekke sykdomsfremkallende agens, parasitter (som lakselus) og andre skadelige organismer (maneter og alger etc). Merder beskytter heller ikke fisken mot produksjonstress som predatorer, perioder med dårlig vær og ustabil vannkvalitet.

Vaksiner, avl og teknologi har bidratt til å nær utrydde en rekke infeksjose sykdommer, bare ikke lakselusa, - trass i milliarder av kroner brukt på forskning. Og utsiktene til at det blir bedre, er dessverre dårlige. I dag håndteres lakselusa rent praktisk, men i altfor mange tilfeller på bekostning av dyrevelferd. I tillegg oppstår stadig nye biologiske trusler, dels drevet av klimaendringer, men også av svekket fisk og anleggsetthet. Og disse kryper stadig videre nordover langs kysten. Det kommer ikke til å bli bedre. Det vil bli verre.

Det var denne erkjennelsen som lå til grunn da vi i Ovum startet arbeidet med Egget®. Siden 2015 har vi jobbet systematisk for nettopp å skape et realistisk alternativ til åpen merddrift.

De første produksjonene opp til 1 kg, viser at laksen har et betydelig uforløst potensial både når det gjelder overlevelse, vekst og fôrutnyttelse. Vi er ikke i mål, men vi er på sporet av en produksjonsteknologi som ikke bare beskytter mot lus og hindrer rømming, men som gir laksen et godt liv og utløser økt produktivitet.

I enkelte produksjoner kan en også se dette potensialet i merddrift, men det blir lengre og lengre mellom de gode eksemplene. Etter snart 13 generasjoner med systematisk avl, har laksen et potensiale til vekst, overlevelse og fôrutnyttelse som den i dag ikke er i nærheten av å få utnyttet i åpen merddrift.

¹ [NORCE rapport nr. 41-2022, H&S.pdf \(unit.no\)](#)

² Lov om dyrevelferd §3

Ovum mener den eksisterende åpne merdbaserte produksjonsplattformen er utilstrekkelig til å understøtte den nasjonale ambisjonen for næringen.

Biologisk og miljømessig risiko

Den underliggende biologiske risikoen i næringen er etter vår vurdering altfor høy. Dette gjør seg tidvis utslag i dårlig fiskehelse.

Noe av denne avlastes gjennom geografisk spredning og mange lokaliteter. Desto færre lokaliteter og geografisk konsentrert produksjonen i et selskap er, desto høyere risiko. Følgelig er biologisk og miljømessig risiko ikke struktur-nøytral. Den er klart større for en liten oppdretter. Varelageret som står i sjøen, er til enhver tid eksponert for biologisk og miljømessige risiko, - bare skilt fra omgivelsene med en not. Typisk varelager verdi for en middels norsk lokalitet med 3-4 MTB, er 100-200 MNOK avhengig av fiskens størrelse. Og neste dag kan sykdommen ramme. Denne underliggende risikoen bæres av oppdretter gjennom 16 måneders utveksttid.

Alt annet likt, dersom den eksponerte merdfasen kan kortes ned, vil biologisk og miljømessig risiko reduseres tilsvarende.

Ovums langsiktige mål er at Egget skal kunne tilby lukket produksjon for hele sjøfasen. Men skrittene må tas ett av gangen. I overskuelig fremtid, tror vi at det vil tjene laksens velferd og næringens omdømme vel å gjennomføre en systematisk lukking av første delen av produksjonen i sjø, f.eks. opp til 1-1,5 kg. Det er ca 4000 merder og ca 600 lokaliteter i Norge. Dersom hver lokalitet eksempelvis skal ha 1-2 enheter som er lukket, er dette et betydelig industrielt løft. Da er det fornuftig å starte med å lukke den mest sårbare fasen for fisken, nemlig postsmoltfasen. Dette vil redusere den åpne produksjonstiden i merder med 30% og med tilsvarende reduksjon i reproduksjonssykluser av lus- og sykdomseksposering. Egget er designet for å produsere en robust og trent sjøtilvendt postsmolt som er formet til å prestere bedre i merdfasen enn tilsvarende fisk fra merd drift.

Teknologi-nøytralitetsbegrepet

Våre politikere er ivrige brukere av begrepet «teknologi-nøytralitet». Innholdet er folkelig forklart med at lovgiver ikke skal legge føringer på hvilken teknologi som skal benyttes for å tilfredsstille oppstilte krav. Eller, at teknologi som har lik ytelse skal ha like rammevilkår. Ellers vil det være konkurransevridende.

Utfordringen er at teori og praksis henger ikke sammen. Det beste eksempelet på dette er forskjellen på konsesjonsfrihet på land mens flytende lukket med oppsamling av restråstoff som har samme ytelse, er gjenstand for auksjonert MTB.

Det hadde ikke vært bygget mange postsmolt og matfiskanlegg på land dersom det skulle betales full tillatelsespris.

Videre reguleres FLO³ teknologi etter forskrifter som er utviklet for å regulere åpen merddrift. Mange av disse er et utformet for å dempe biologisk og miljømessig risiko for åpen merddrift, mens de blir konkurransevridende i disfavør av FLO teknologi. Dette gjelder eksempelvis:

- a. Tetthetsbegrensningene – 25kg/m³ - de fleste FLO systemer designet for 50 kg/m³

³³ Flytende Lukket Oppdrett

- b. Antallsbegrensningene – maks 200.000 fisk per enhet – Fullskala Egget® er designet og sertifisert for opptil 999.999 fisk.
- c. Brakkleggingstid – 2 mnd – dette er et tiltak for at bunnen under merdanlegget skal få hvile og oppnå rensing. Noen ganger må denne tiden utvides. I Egget® samler vi opp sedimenterbart restråstoff, dvs ingen restitusjon av bunnen under Egget er nødvendig.

Rett nok er både Mattilsynet og Fiskeridirektoratet lempelige med å gi dispensasjoner, men det er likevel et praktisk handelshinder når en skal selge FLO teknologi til en kunde at han må basere seg på dispensasjoner.

Kortest mulig nedetid og høyest mulig utnyttelse vil være sentralt for teknologi med høy avskrivning. Derfor er det viktig at regelverket gir hjemler tilpasset denne type drift.

Havbruksutvalget tar teknologinøytralitet på alvor når de sier:

Tildelingssystemet bør innrettes slik at akvakultur med lik påvirkning på miljøet, har sammenlignbare rammevilkår uavhengig av geografisk område. (pkt 8 side 114)

Det er grunn til å tro at ordet «sammelnignbare» er valgt med omhu. Ikke nødvendigvis identiske, men sammenlignbare. Landbasert oppdrett og FLO er begge teknologier som bør ha sammenlignbare rammevilkår.

Grønne sertifikater og avgiftsreduksjon som stimuli

I denne sammenheng er det interessant å gløtte til andre næringer der teknologi-nøytralitet også er benyttet. I utviklingen av fornybar energi segmentet tok myndighetene i 2012-2021 i bruk «grønne sertifikater» for å påskynde utviklingen og utbyggingen av fornybar energi, - som f.eks. vindmøller. Hensikten var å påskynde utviklingen i den hensikt at ny teknologi raskere skulle bli økonomisk bærekraftig. Ordningen var teknologinøytral. Det vil si at den ikke skilte på ulike produksjonsteknikker, så lenge de ikke slapp ut klimagasser. Altså teknologinøytralitet, men kombinert med tydelige bærekraft krav.

Slik kunne det også vært for vår næring. En kunne altså legge ut en ordning med et overordnet mål om ikke å reproducere lus.

Samme eksempelet kunne vært tatt fra bilbransjen der el-biler (null utslipps biler) i lang tid har hatt gunstige avgiftsvilkår. Hvor hadde norsk bilbransje vært i dag om den samme praktiseringen av teknologinøytralitet som så langt er benyttet i norsk havbruk?

Teknologi-nøytralitet kombinert med lave effektkrav, gir ingen endring, - bare «status quo».

Felles virkelighetsforståelse og målbilde

Felles virkelighetsforståelse er starten på en konstruktiv debatt. Det er vår vurdering at virkelighetsforståelsen er sprikende innad i næringen. Det skyldes ikke minst at driftssituasjonen og de biologiske forutsetningene er svært ulike avhengig av hvor en befinner seg på kysten.

I tillegg er det en kjensgjerning (og et paradoks) at driftsresultatene for de store børsnoterte selskapene spriker veldig trass i at geografisk lokalisering skulle tilsa noenlunde samme forhold. Ja, innad i røde produksjonsområder finner vi selskaper som driver meget effektivt, med god biologi og lav dødelighet. Og like fullt blir de gjenstand for nedtrekk i MTB.

Årsaken til forskjellene kunne vært gjenstand for interessante analyser. Men vi tror en god del kan forklares med gode biologiske prestasjoner.

Det hersker en svært ulik virkelighetsforståelse i Norge sentralt kontra de som driver næringen på kysten. Polariseringen som har oppstått mellom næring og politisk ledelse gjennom grunnrenteskatten, er skadelig både for havbruksnæringen og oppdrettsnasjonen Norge. På sikt kan de være ødeleggende om tillitskrisen vedvarer.

Nå er det ikke meningen å dra opp grunnrente-debatten igjen. Vårt poeng er at alle parter er tjent med å tegne opp et felles mål bilde for hvor vi skal med havbruksnæringen. Vi må gå fra retorikk til dialog og meisle ut felles forpliktende mål. Vi vet mer enn nok til å treffe kloke valg.

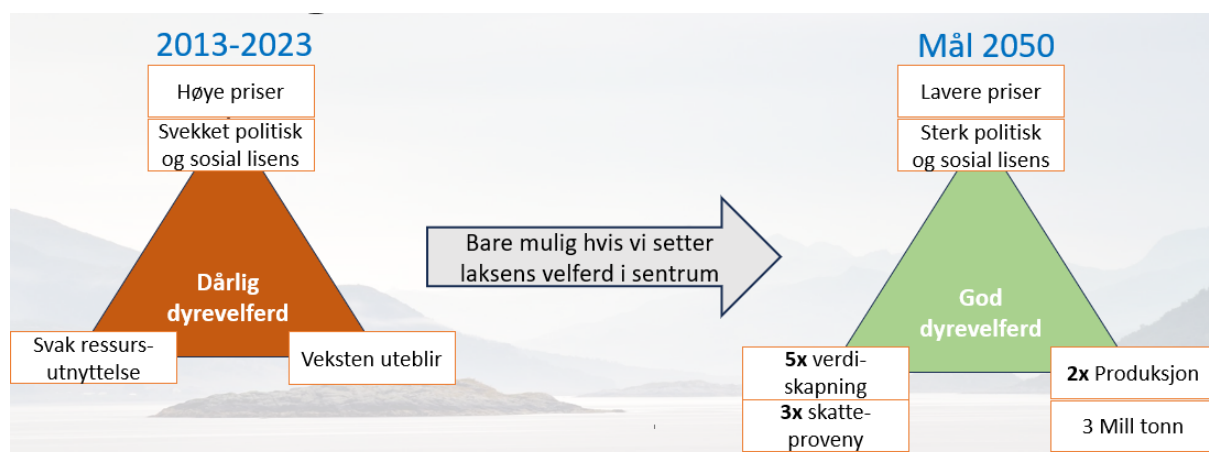
Det er laget flere perspektivdokument for sjømatnæringen, - Sjømat 2030⁴ fra 2018 er et slikt. En doubling av verdiskapningen frem til 2030 og en femdobling til 2050, står sentralt i dokumentet.

Det fleste slike perspektivdokument tar svært lett på dyrevelferd som jo er en avgjørende suksessfaktor for å lykkes med strategiske mål. Vi mener at de strategiske målene ikke kan oppnås uten at vi setter dyrevelferd i sentrum.

Skal skalering være lønnsom og samtidig bærekraftig, må vi ha funnet formelen for god helse og velferd. Hvis vi skalerer uten å ha løst de grunnleggende utfordringene, vil også feilen skaleres, ja kanskje mangedobles.

Her gjelder det å evne å stille de kritiske spørsmålene som noen ganger er litt ubehagelige.

- Hva skal til for at laksen skal få et godt liv?
- Vil næringen kunne drive slik vi gjør i dag og samtidig doble produksjonen?
- Kan vi lykkes på havet uten at vi lykkes i den beskyttede kystsonen?
- Hvordan skal havbruksnæringen dobles og samtidig beholde sin sosiale lisens?
- Hvilke krav til dyrevelferd og utslipp vil stilles til næringen i 2030?
- Osb.

⁴ Sjomatnorge.no Dette er Sjømat 2030 - Sjomatnorge.no

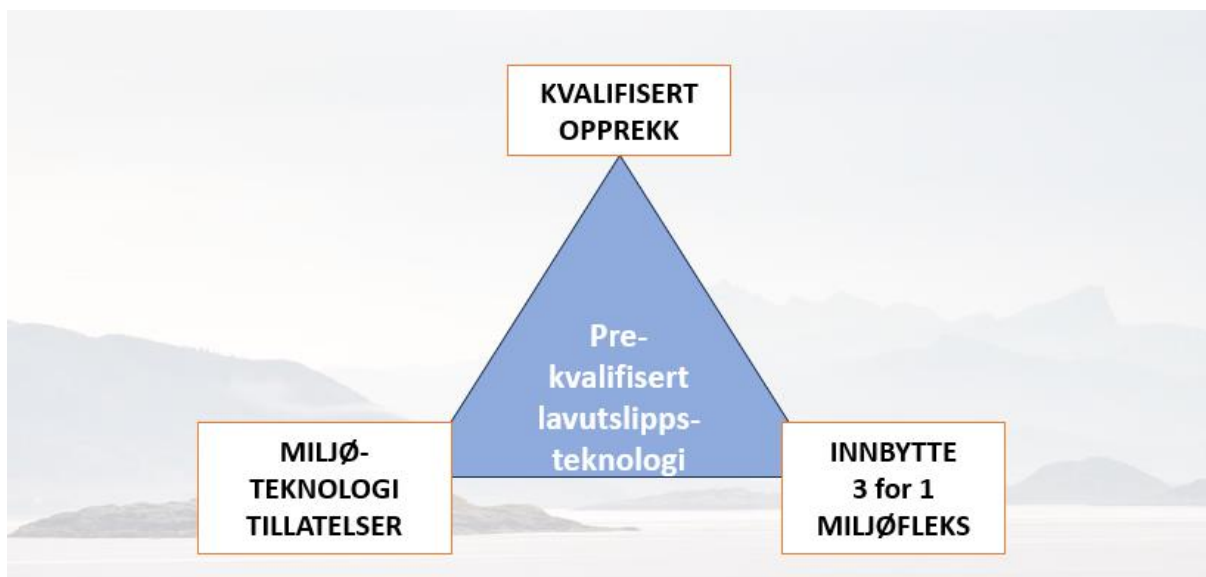
Virkemidler for måloppnåelse

Ovum mener det er i denne konteksten vi må diskutere virkemidler for å nå målet. Den nasjonale ambisjonen for næringen er bare mulig dersom vi setter laksens velferd i sentrum. Og vi mener at dette ikke er mulig uten at vi beskytter laksen mot de ytre påkjenningene den i dag utsettes for.

Siden 2010 har næringen jobbet med ulike løsninger for skjermingsteknologi. Felles for denne type teknologi er at de demper lusepåslaget, men ikke fjerner det. Luselarvene er fototaktiske og har en viss evne til egenbevegelse når de ved lukt og laksens bevegelse sanser at lakseverten er i nærheten.

Å rulle ut teknologiske løsninger som gir en viss andel av lusa (eks. den som finner laksen på større dyp) et fortrinn, mener vi er en kortsiktig strategi. Det kan resultere i at lusa endrer egenskaper som følge av seleksjonspress. Lakselusa har en kort generasjonssyklus og en fabelaktig evne til å tilpasse seg. Ender vi opp med lus som finner laksen på dypere vann, har vi virkelig gjort oss selv en bjørnetjeneste.

Næringen selv har foreslått tre ulike typer incentiver som alle vil fremme lukket teknologi.

Miljøteknologi tillatelser

Havbruksutvalget evaluerte den historiske effekten av ulike incentiv-ordninger som myndighetene har bidratt med for å fremme en bærekraftig utvikling av næringen. Konklusjonen er at ingen av disse har gitt ønsket effekt. I tillegg har tildelingsrundene, klagebehandling og forvaltning resultert i betydelig ressursbruk både hos forvaltning og næringsaktørene. Utvalget konkluderer med at *«teknologit utvikling bør i all hovedsak skje uten tildeling av særtillatelser.»*

Det er også vår erfaring at slike tillatelser er ressurskrevende. Men vi må skynde oss å legge til at tildelingen av 1 mørkegrønn tillatelse og 6 utviklingstillatelser har vært avgjørende for utviklingen av Egget® både i form av risikoavlastning og som finansieringsinstrument. Å gjøre ting som ikke er gjort før, tar tid og krever betydelige med ressurser. Vi må pushe yttergrenser og vi vil få strafferunder. Man er med andre ord avhengig av at lovgiver og regulant forstår kompleksiteten og legger til rette for adekvat risikoavlastning.

Og en må skynde seg langsomt. Hvis det var enkelt, hadde det vært gjort for lenge siden. Å ta snarveier er både risikabelt og enda dyrere. «Det er en grunn til at eplene blir modne om høsten», - pleier en av våre senior ingeniører å si.

Vi vil tro at vi har hele FLO segmentet med oss når vi hevder tildeling av særtillatelsene har vært og er et nødvendig virkemiddel. Det å få tildelt en egen produksjonstillatelse, kan være forskjellen på å få bygget og testet teknologien i pilotskala. Teknologi-utvikler kan da inngå et samarbeid med en oppdretter og få gjennomført den viktige konseptvalideringen av teknologien.

Vi tror derfor at «miljøteknologi-ordningen» vil kunne bidra til at mange flere av de 25-30 aktørene som jobber med ulike FLO løsninger vil kunne komme på markedet. Selv om en på sikt vil konvergere mot et gitt teknologi-optimum, er innovasjonsbredde viktig for å komme dit.

Vi tror slike tillatelser blir best forvaltet om de tildeles bedriftene som driver og eier teknologi-utviklingen og at de derfor ikke bør bli auksjonert bort til høystbydende. Teknologibedriftene kan inngå forpliktende avtaler med en pilot-bruker av teknologien.

Hver teknologi må vurderes for seg da «lukket er ikke lukket» og «skjermet er ikke lukket».

Det er selvsagt avgjørende at dette ikke blir en ny skjønnhetskonkurransse. Det må være lagt ned et betydelig arbeid i teknologiutviklingen som borger for seriøsitet.

Basert på kvalifisert tredjepartsvurdering (f.eks. DNV, Aquastructures, osv.) må søker fremvise produktsertifiseringsbevis for sin teknologi og sannsynliggjøre spesifikke ytelser som f.eks.

- i. Ikke reproduksjon av lakselus
- ii. Oppsamling av partikulært sedimenterbart restråstoff
- iii. Fôrutnyttelse
 - a. eFCR <1,0 til 1 kg
 - b. eFCR <1,05 til slakt
- iv. Godkjent dyrevelferdsplan fra Mattilsynet
 - a. Dødelighet <2% fra smolt til 1 kg, eller
 - b. 5% til slakt
- v. Rømning- og predatorsikkert anlegg

Ved å stille ytelseskrav til dødelighet, fôrutnyttelse og rømmingssikring, vil både teknologileverandører og oppdrettere bli strukket mot nye ambisiøse mål. Denne type tillatelser er da ikke bare miljøteknologi-tillatelser, men «ressurs-tillatelser». Skal havbruk møte samfunnets forventning i det grønne skiftet, må vi også bli bedre ressursforvaltere.

Oppsamling av sedimenterbart organisk restråstoff er viktig for fjordene våre, for folk flest, og ikke minst fordi det er god ressursforvaltning.

Når det gjelder krav til oppsamling av restråstoff (slam og spillfôr), må vi imidlertid tenke oss om. Utfordringen her er at det beste renseanlegget er en fisk med lav fôrfaktor (næringsstoffene blir igjen i fisken). Litt paradoksalt vil den minst ressurseffektive fisken gi best resultat målt som oppsamlingsprosent av slam – alt annet likt. Og med litt spillfôr, øker den samme prosenten. Her anbefaler vi at det søkes råd hos Statsforvalteren for å oppnå hensiktsmessige krav. Det er lett å gå vill i begrepene.

I forvaltningen av slike tillatelser støter en på to typer utfordringer.

- Den ene er at teknologi under utprøving kan få tilbakeslag/uhell.
- Det andre er hvordan forvaltningen skal føre tilsyn med og ikke minst sanksjon med tillatelsene.

Det kan likevel være fornuftig på å sette noen klare mål som speiler «samfunnets forventning» til slik teknologi. Hvis avviket er moderat, kan innehaver få pålegg om å treffe tiltak for å komme nærmere målet. Dersom avvik fra mål er gjentakende og betydelig, kan en få varsel om midlertidig inndragelse og krav om å gå tilbake til tegnebrettet. Terskelen bør imidlertid være relativt høy for permanent inndraging. Dette er også elementer som i noen grad kan ivaretas gjennom dyrevelferdsplanen. Denne anviser pre-definerte terskelverdier hvordan innehaver av tillatelsen/utprøver skal forholde seg.

I tilsynet må en også hensynta at det kan oppstå driftssituasjoner der fiskens prestasjon ikke er et resultat av teknologien, men av svake eller syke fiskegrupper der sykdom og svekkelse kan ha lagt i fiskegruppen før den kom i teknologien. Vi har stor tro på at forvaltningen vil kunne navigere med faglig integritet i disse spørsmålene.

Dersom det ikke er ønskelig med særtillatelser over tid, kunne slike tillatelser enten

- I. konverteres til ordinære tillatelser etter f.eks. fem år mot et moderat vederlag. Vederlaget ligger jo i at innehaver har gjennomført en kostnadskrevenne teknologiutvikling, eller,
- II. en etablerer en egen konsesjonsklasse med tildeling de første fem årene og deretter tildeling via auksjon. Det ville da ha etablert seg et to-prissystem hvor ordinære tillatelser hadde én pris og miljøtillatelser hadde en annen.

Det som er gunstig med alternativ II, er at det etableres en markeds plass som priser tillatelsene ut fra hva det koster å møte samfunnets krav til god ressursforvaltning.

Tillatelsene bør uansett ikke gis tidsbegrenset da dette vil bidra til at de mister sin verdi som finansielt instrument.

Konklusjon

Ovum mener at det bør legges opp til en Miljøteknologi-ordning som har likhetstrekk med utviklingstillatelsene. Men forvaltningen overlater til kvalifisert tredjepart å pre-kvalifisere aktuell teknologi. Prosjektene må som følge av dette, også dokumentere en langt større grad av modenhet enn utviklingsprosjektene, da søker må fremvise produktsertifiseringsbevis for sin teknologi og sannsynliggjøre oppfyllelse av objektive krav til ytelse.

Kvalifisert opptrekk

I røde produksjonssoner har oppdrettsaktørene tapt MTB gjennom 6% nedtrekk i en eller flere runder. Dette skal de få tilbake straks produksjonssonen igjen blir grønn, - 6% av gangen. Men det kan jo ta lang tid.

Årsaken til nedtrekket er lakseluspåvirkning på vill laksefisk. Dersom en da fjerner årsaken til nedtrekket ved å ta denne produksjonen over i lukket teknologi som ikke reproducerer lus, finnes det ikke legitime grunner for å videreføre nedtrekket.

Staten skal heller ikke kunne kreve vederlag for gjenvunnet volum når sonen blir grønn. Så her taper ikke Staten penger. Faktisk krever en slik ordning ikke noe mer av myndighetene tar sin egen teknologinøytralitet på alvor og gir mulighet til gjenvinning ved bruk av teknologi som er kvalifisert å oppfylle et sett minimumskrav.

De samme kravene til produktsertifiseringsbevis hos leverandør må gjelde.

Tilsvarende bør fremtidig nedtrekk også kunne unngås dersom årsaken til nedtrekket fjernes.

Konklusjon

Ovum mener at dette er en enkel og sterkt katalyserende mekanisme som raskt kan settes ut i livet.

Innbytte 3 for 1

Slik vi leser Havbruksutvalgets rapport støtter utvalget denne type mekanisme, men i omdøpt form benevnt «miljøfleksibilitet». Det foreslås også at denne kan gå begge veier slik at en kan flekse tilbake til ordinær tillatelse dersom MTB brukes på annen lokalitet.

Utvalget sier imidlertid ingen ting om hvilken omregningsfaktor som skal benyttes. Dette er jo sentralt. Faktoren bør være 1:3 dersom det skal forsvares å investere i kostbare lukkede anlegg i stor skala.

Kriteriene for konvertering må imidlertid ikke bare gjelde utslipp av lus, men også oppsamling av biologisk restråstoff (slam og fôrspill) da dette er grunnlaget for at utslippstillatelsen på lokaliteten fortsatt skal kunne romme den økte produksjonen.

De samme kravene til produktsertifiseringsbevis hos leverandør må gjelde.

Konklusjon

Ovum mener at dette vil være et kraftig insentiv for å få i gang konvertering til FLO teknologi.

Hvor er markedssvikten for FLO?

Markedssvikt oppstår dersom markedskreftene ikke gir den best mulige bruken av ressurser i et marked.

Det har vært hevdet at det foreligger en markedssvikt fordi det ikke lønner seg for oppdretter å konvertere til lukket teknologi. Dersom dette er riktig, er det fordi en kan fortsatt oppnå gode marginer uten å ta i bruk kapitalkrevende teknologi. «If it works, don't fix it.» Det har jo vært tilfelle. Næringen har generert super-profitt, mens dødelighet altså har nådd nye rekorder.

At fisk dør i den skala som Veterinærinstituttets fiskehelse rapport dokumenterer, er neppe ressurseffektivt. Altså har vi en markedssvikt.

Dersom slike holdninger finnes i næringen, skyldes det i tilfelle at kravene er for slakke, eller at de som driver godt ikke blir premiært. Økt dødelighet kan kompenseres ved å sette ut mer fisk, heller enn å investere for at en høyere andel overlever.

Vi tror imidlertid sammenhengene er mer sammensatte.

Markedsaktører som har investert i ny FLO teknologi, har måtte tåle tap da teknologien ikke har vært ferdig utviklet. Konstruksjonsfeil har gitt store tap hos oppdretter og hos leverandør. I en slik situasjon er det legitimt av aktørene å be om risikoavlastning.

Markedsaktørene ble lovet miljøteknologi tillatelser og forskriften ble sendt på høring høsten 2021. Senere har nåværende regjering skjøvet på disse i flere omganger for til sist å flytte problemstillingen inn i Havbruksutvalgets arbeid. Innstillingen fra utvalget lyder at «teknologit utvikling bør i hovedsak skje uten tildeling av særtillatelser».

Videre ble det sendt intensjonsvedtak til regjeringen i forbindelse med Stortingets behandling av grunnrenteskatten. Ordningen om miljøteknologitillatelsene skulle på høring innen 2023.

Videre er det sendt forslag fra oppdrettsnæringen på Vestlandet om at tidligere nedtrekk kunne gjenvinnes dersom de ble etablert i FLO teknologi. Forslaget var akkompagnert med konkrete endringer i relevante forskrifter.

Mens avgåtte fiskeriminister Skjæran takket pent for Havbruksutvalgets rapport, er det overlatt til vår nye fiskeriminister Myrseth å gjennomføre den praktiske politikken. Hun har ikke lovet noe, men vil fremme en Stortingsmelding til våren.

Markedsaktørene oppsummerer dette som «regulatorisk usikkerhet». Denne er også forsterket av «jordskjelvet» fra 28. september 2022. Markedsaktørene tar ikke store beslutninger når rammebetingelsene kan endres så radikalt over natten. Kanskje er det like mye snakk om en *tillitssvikt* som en markedssvikt.

I tillegg representerer lukket teknologi en relativt stor omlegging av driften for den enkelte oppdretter, - noe som i seg selv bør være gjenstand for grundige overveininger.

Konklusjon

Ovum sitt standpunkt er at både regjering og Storting vet mer enn nok til å handle. Det vil neppe bli politisk strid om at vi må ta bedre vare på laksen, - vårt viktigste husdyr, når Stortingsmeldingen legges frem til våren. Regjeringen vil imidlertid få kritikk for ikke å ha handlet. Det er handling vi trenger nå.

Cirka 5 millioner laks stryker med for hver måned vi venter. Derfor har vi ikke god tid. Det må treffes beslutninger.

Start med «hvorfør»

Hvorfør – definerer våre motivasjoner og hvorfor vi handler som vi gjør.

Derfor ønsker vi i Ovum å starte med laksen. Dersom vi setter laksen øverst på dagsorden, faller det meste på plass. Om fisken er frisk, robust og yter sitt ytterste produksjonsmessig så løser det "alle" problemer på alle nivå - både for de som tenker dyrevelferd, de som vil bygge vekst i næringen, de som skal regulere, og de som vil tjene penger.

Altså må alle reguleringer sørge for å ha fiskens ve og vel som første målsetning.

For Ovum,

Siri Vike

Siri Vike
Leder Fiskehelse og dyrevelferd

Cato Lyngøy

Cato Lyngøy
Daglig leder